

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.14>

УДК 330.34:332.142

Є. І. Бірюков,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування, Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5333-8839>

С. О. Тульчинська,

д. е. н., професор, завідувачка кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1409-3848>

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У САМОРОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ie. Biriukov,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Marketing and Public Administration, Higher education institution “Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University”

S. Tulchynska,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics and Entrepreneurship, National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky Kiev polytechnic institute"

THE ROLE OF DIGITALIZATION IN THE SELF-DEVELOPMENT OF TERRITORIES IN MODERN CONDITIONS

У статті досліджено особливості розвитку та саморозвитку територій в умовах цифрової трансформації економіки. Обґрунтовано, що саморозвиток територій базується на ефективному використанні внутрішнього потенціалу, включаючи ресурсну базу, інноваційні можливості та цифрові технології, що дозволяє досягати соціально-економічних і екологічних ефектів без суттєвої залежності від централізованого перерозподілу ресурсів. Визначено, що цифровізація є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності територій. Розкрито роль цифрових платформ як інструменту залучення громадян до процесів управління через механізми електронної демократії, що забезпечує підвищення прозорості, відкритості та ефективності діяльності органів влади. Проаналізовано основні напрями державної політики у сфері цифровізації. Обґрунтовано, що ефективна цифрова трансформація потребує комплексної взаємодії органів влади, бізнесу, населення та інституцій інноваційної інфраструктури. Визначено, що формування цифрових компетентностей, розвиток цифрової культури та стимулювання інноваційної діяльності є необхідними умовами забезпечення сталого розвитку територій. Доведено, що цифровізація відіграє важливу роль у модернізації інфраструктури, зокрема транспортної, енергетичної та соціальної, сприяючи підвищенню ефективності їх функціонування, оптимізації управлінських процесів та покращенню якості послуг.

The paper examines the features of the development and self-development of the territory in the conditions of the digital transformation of the economy. It is substantiated that the self-development of the territory is based on the effective use of internal potential, including the resource base, innovative capabilities and digital technologies, which allows achieving socio-economic and environmental effects without significant dependence on the centralized redistribution of resources. It is determined that digitalization is a key factor in increasing the competitiveness of the territory. The role of digital platforms as a tool for involving citizens in management processes through the mechanisms of e-democracy is revealed, which ensures increased transparency, openness and efficiency of government activities. The main

directions of state policy in the field of digitalization are analyzed, in particular, the implementation of the concept of developing digital competencies, which is aimed at forming the majority of the population with knowledge and skills for using modern digital technologies. The importance of developing digital infrastructure, innovation ecosystem, human capital and financial support as key prerequisites for the successful digital transformation of the territory is emphasized. It is substantiated that effective digital transformation requires comprehensive interaction between authorities, business, the population and institutions of innovative infrastructure. It is determined that the formation of digital competencies, the development of digital culture and the stimulation of innovative activity are necessary conditions for ensuring sustainable development of the territory. It is proven that digitalization plays an important role in the modernization of infrastructure, in particular transport, energy and social, contributing to increasing the efficiency of their functioning, optimizing management processes and improving the quality of services. Special attention is paid to the issues of cybersecurity, data protection and the development of electronic public services. In general, digital transformation is a determining factor in the self-development of the territory, ensures their adaptation to modern challenges and forms the basis for the transition to an innovation-oriented development model based on knowledge, technology and active participation of citizens.

Ключові слова: саморозвиток територій; розвиток; цифровізація; цифрова трансформація; цифрові компетентності; інноваційний розвиток; конкурентоспроможність територій; цифрова економіка; інноваційна екосистема.

Keywords: self-development of the territory; development; digitalization; digital transformation; digital competencies; innovative development; competitiveness of the territory; digital economy; innovation ecosystem.

Актуальність дослідження. Цифровізація є одним із ключових чинників сучасного соціально-економічного розвитку. В умовах глобалізації та швидкого поширення інформаційно-комунікаційних технологій цифрові інструменти дедалі активніше впливають на розвиток регіонів,

територіальних громад та суб'єктів господарювання. Використання цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності управління територіями, розвитку підприємництва, покращенню якості публічних послуг та розширенню можливостей участі населення у прийнятті управлінських рішень, що позитивно впливає на потенціал саморозвитку територій.

Особливої актуальності цифровізація набуває в умовах децентралізації та необхідності забезпечення сталого розвитку територій. Вона створює нові можливості для економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності регіонів, залучення інвестицій та формування інноваційного середовища. Водночас, цифровізація сприяє підвищенню прозорості діяльності органів влади та покращенню взаємодії між громадою, бізнесом та державою.

Цифровізація відіграє важливу роль при пошуку нових ефективних інструментів повоєнного відновлення та розвитку регіонів, оскільки цифрові технології можуть виступати важливим інструментом відбудови, сприяючи відновленню економічної активності, модернізації інфраструктури, розвитку електронного урядування та підвищенню ефективності використання ресурсів.

Окреслене зумовлює подальші дослідження щодо обґрунтування ролі цифровізації у саморозвитку територій, що дає можливість виокремити основні напрями використання цифрових технологій для підвищення ефективності територіального саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання цифровізації та її впливу на розвиток територій активно досліджуються вітчизняними та зарубіжними науковцями. Значна увага приділяється вивченню цифрової трансформації економіки, розвитку регіональних систем, підвищенню ефективності державного управління та формуванню цифрової інфраструктури.

У працях Л. Попової цифровізація розглядається як важливий чинник забезпечення сталого розвитку економіки, акцентується увага на тому, що впровадження сучасних цифрових технологій стимулює економічне

зростання, підвищує соціальний добробут та створює умови для інноваційного розвитку територій [6, с. 635].

Дослідження Є. Закревського присвячені ролі цифрової економіки у розвитку інновацій. У роботах зазначається, що цифровізація трансформує бізнес-процеси, підвищує продуктивність підприємств та сприяє формуванню нових моделей економічної діяльності, що забезпечує соціально-економічний розвиток територій [3, с. 7].

У своєму дослідженні Ю. Погуляйко зазначає, що цифрова трансформація сприяє формуванню інноваційних екосистем, інтеграції наукового потенціалу у виробничу сферу та модернізації регіональної економіки, що створює передумови для підвищення конкурентоспроможності територій та розвитку інноваційного підприємництва [5, с. 80]. О. Телюк розглядає цифровізацію як стратегічний напрям удосконалення механізмів державної регіональної політики та підвищення ефективності управління територіальним розвитком [9, с. 335].

Аналіз наукових публікацій свідчить про значну увагу дослідників до проблем цифровізації та її впливу на економічний і соціальний розвиток територій. Цифровізація розглядається як один із ключових чинників сучасного розвитку територій, який сприяє підвищенню ефективності управління, розвитку інновацій, модернізації інфраструктури та підвищенню якості життя населення. При цьому, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного використання цифрових технологій для стимулювання саморозвитку територіальних громад, що зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Метою дослідження виступає виокремлення теоретико-концептуальних засад щодо обґрунтування ролі цифровізації у саморозвитку територій. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: обґрунтовано своєчасність дослідження, що підтверджується аналізом останніх досліджень і публікацій та обґрунтовано основні теоретико-концептуальні аспекти ролі цифровізації у саморозвитку територій.

Результати дослідження. Розвиток та саморозвиток територій безпосередньо взаємопов'язані та взаємозалежні процеси. Саморозвиток

територій спрямовується на можливість отримання соціально-економічних та екологічних ефектів за рахунок власних можливостей, а не перерозподілу загальнодержавних ресурсів. Це стає можливим за рахунок більш ефективного використання ресурсів, впровадження інновацій, цифровізації тощо (рис. 1.).

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЛІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У САМОРОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

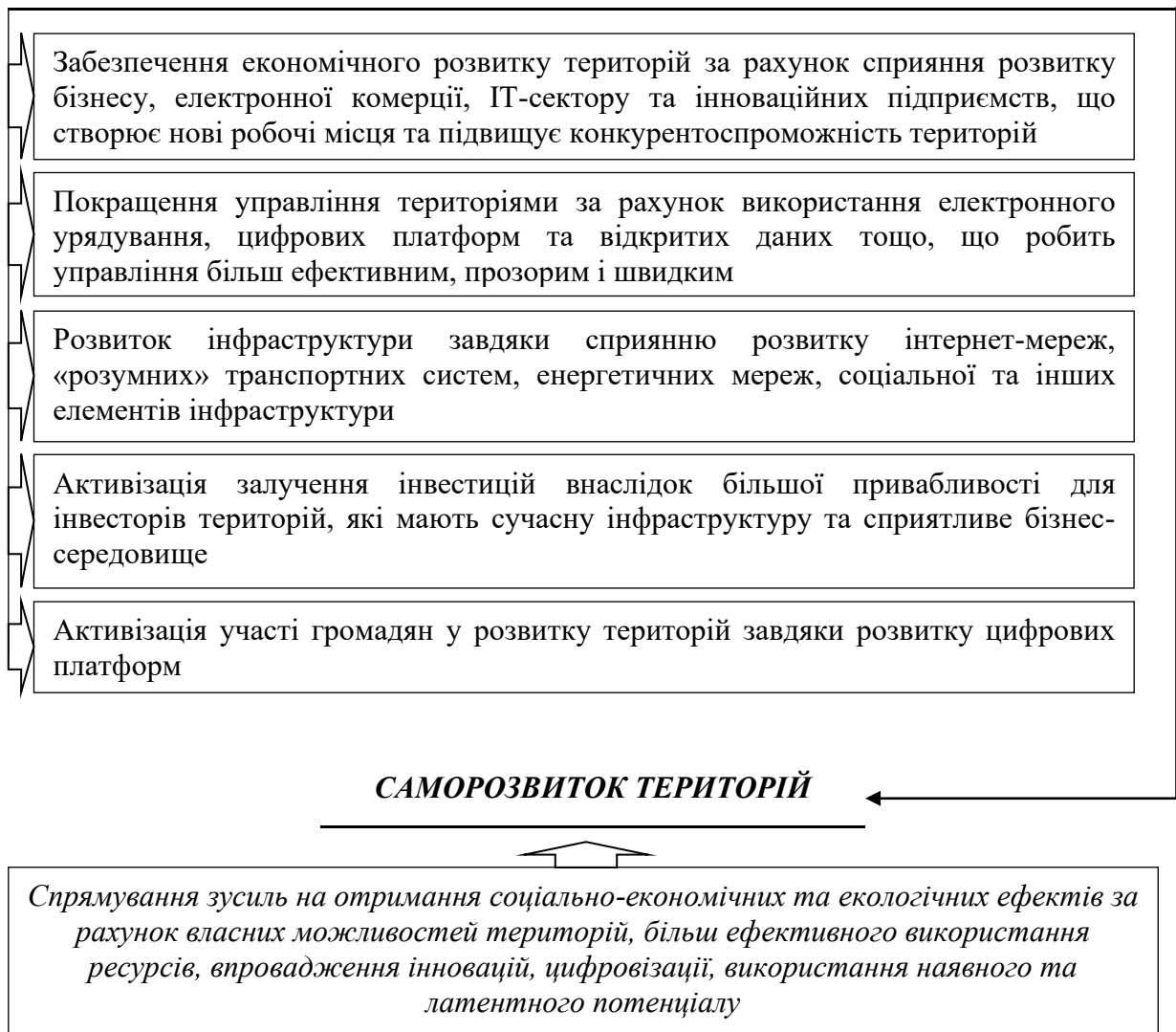

Рис. 1. Теоретико-концептуальні аспекти ролі цифровізації у саморозвитку територій

Джерело: побудовано авторами

Цифрові платформи дозволяють мешканцям брати участь у прийнятті рішень, подавати електронні петиції, брати участь у громадських

обговореннях і тим самим залучати громадськість до прийняття управлінських рішень.

Необхідно зазначити, що було схвалено розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р «Про концепцію розвитку цифрових компетентностей» [7], яка включає план заходів щодо розвитку економіки на засадах цифрових технологій.

Основні завдання, які вирішує дана концепція, пов'язані з набуттям відповідних навичок та компетентностей в суспільстві для використання цифрових здобутків, що більш детально представлено на рис. 2.

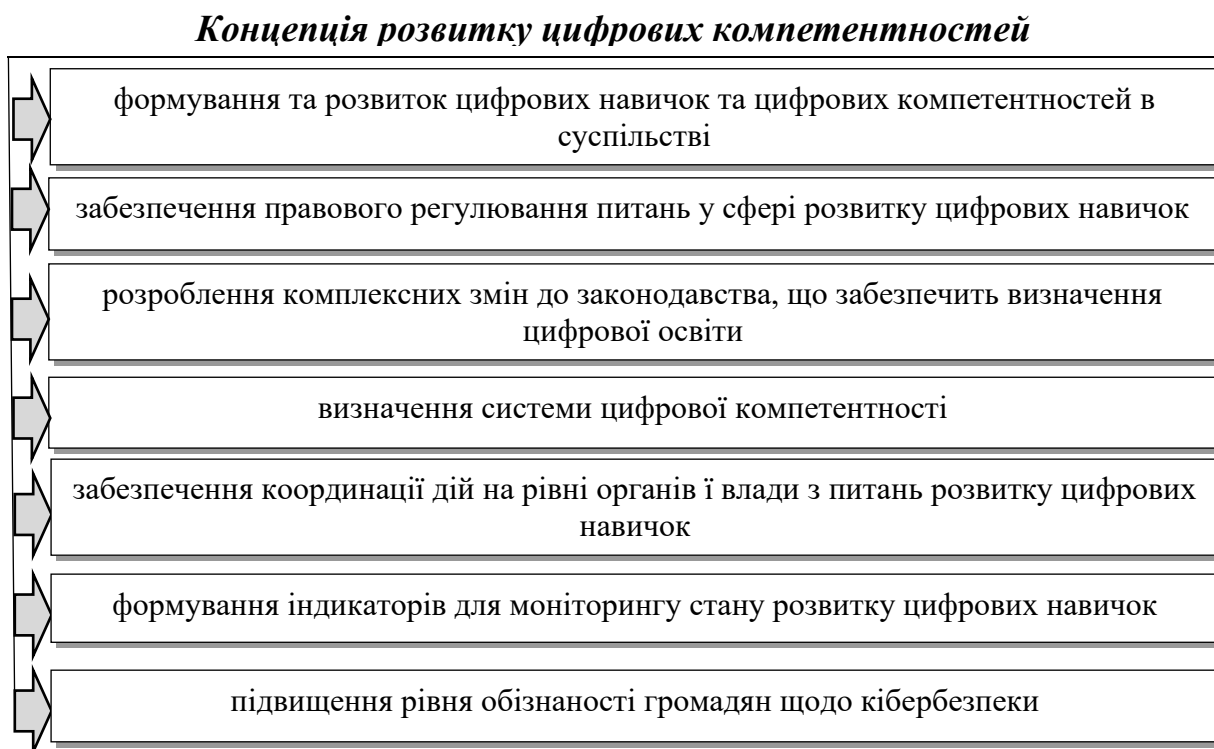

Рис. 2. Основні завдання концепції розвитку цифрових компетентностей

Джерело: узагальнено на основі [7]

Для впровадження інноваційно-цифровізаційних змін на національному рівні важливою умовою є успішна реалізація цифрової трансформації територій, основні аспекти якої включають забезпечення прозорості у бізнес-середовищі, зміцнення інноваційної екосистеми на рівні

територій, підвищення доступності фінансування, стимулювання цифрових трансформацій у конкурентоспроможних сферах економічної діяльності, інвестиції у розвиток цифрових навичок, що стають ключовими у цифровій економіці.

Також важливим є впровадження електронної демократії та відкритого урядування, організаційне та методичне забезпечення інформаційних потоків на місцевому рівні та розвиток цифрової інфраструктури, інформатизація пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територій, вдосконалення цифрової освіти та розвиток цифрових компетентностей серед мешканців. Зокрема, акцент робиться на переході до електронного надання публічних послуг, наданні електронних сервісів для громадян та бізнесу в сферах освіти, охорони здоров'я та житлово-комунального господарства. Крім того, важливими є аспекти кібербезпеки та захисту даних, створення захищеної інформаційної інфраструктури, розвиток цифрових можливостей та брендування територій [10, с. 49].

Для успішної реалізації проєктів цифрової трансформації на територіальних рівнях важливим є впровадження моделі, заснованої на компетенціях ключових стейкхолдерів. Наприклад, інституції влади повинні розвивати цифрову досконалість та ментальність, бізнес має працювати над цифровою зрілістю, населення повинно володіти цифровою грамотністю і культурою, а суб'єкти інноваційної інфраструктури мають генерувати цифрові інновації [8, с. 140]. Це все у своїй сукупності дозволить забезпечити ефективну цифрову трансформацію та впровадження інновацій на територіальному рівні. Отже, використання електронного урядування, цифрових платформ та відкритих даних робить управління територій більш ефективним, прозорим і швидким.

Цифровізація сприяє розвитку бізнесу, електронної комерції, ІТ-сектору та інноваційних підприємств. Це створює нові робочі місця та підвищує конкурентоспроможність територій. Сьогодні важливу роль відіграють напрями цифровізації виробництва, які характеризуються

розвитком електронного інформаційного середовища, в якому формуються нові механізми взаємодії та обміну інформацією на різних платформах, що значно спрощує територіальний розвиток, зменшує витрати виробництва, розширює ринки продажів товарів та послуг.

Цифровізація стає одним із ключових факторів саморозвитку територій, оскільки для забезпечення конкурентоспроможності територій необхідним є розробка та впровадження новаторських інтелектуальних рішень, які допомагають ефективно використовувати можливості цифрового середовища та стимулювати розвиток інноваційних ідей та технологій.

Цифрова трансформація може стимулювати інтелектуальний розвиток, а інновації сприяють цифровій трансформації. Використання новітніх технологій у цифровій трансформації може сприяти створенню нових інноваційних рішень та змін у регіональних економічних системах. Взаємодія між цими двома процесами є ключовою для покращення конкурентоспроможності територій та їх адаптації до сучасних вимог саморозвитку. Взаємодія інтелекту та інновацій має суттєвий вплив на розвиток регіонів, сприяючи створенню екосистеми, де ідеї, знання та технології переплітаються для здійснення позитивних змін. Відкритість до інноваційного мислення, підтримка наукових досліджень, розвиток інфраструктури для розробки та впровадження нововведень стають основою для забезпечення саморозвитку територій.

Цифровізація допомагає вирішувати завдання не лише економічного зростання, а й підвищення якості життя, розвитку освіти, науки, культури та соціальної сфери. Загалом, цифрова трансформація виявляється одним із ключових факторів для забезпечення життєздатності та стійкого розвитку територій, що вимагає комплексного підходу, підтримки влади, бізнесу та громадськості.

Цифровізація є важливим чинником модернізації інфраструктури територій та підвищення ефективності її функціонування, що сприяє саморозвитку територій. Використання сучасних цифрових технологій

дозволяє оптимізувати управління інфраструктурними об'єктами, підвищити якість послуг. Цифровізація сприяє формуванню нових підходів до розвитку:

- транспортної інфраструктури – за рахунок використання цифрових систем управління транспортними потоками, GPS-моніторингу та інтелектуальних транспортних систем, що дозволяє оптимізувати рух транспорту, зменшити затори та підвищити безпеку дорожнього руху, покращити мобільність населення, забезпечити інтеграцію різних видів транспорту, що підвищує доступність транспортних послуг;

- енергетичної інфраструктури через впровадження цифрових технологій у сфері енергетики, яка забезпечує більш раціональне використання енергетичних ресурсів та сприяє розвитку відновлюваної енергетики, дозволяє здійснювати ефективний моніторинг споживання енергії, оптимізувати її розподіл та зменшувати втрати під час передачі;

- соціальної інфраструктури завдяки впровадженню цифрових технологій у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, що забезпечує підвищення доступності та якості послуг для населення.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що розвиток і саморозвиток територій є взаємозалежними процесами, в основі яких лежить ефективне використання внутрішнього потенціалу, зокрема ресурсів, інновацій та цифрових технологій. Саме цифровізація виступає ключовим чинником забезпечення стійкого соціально-економічного зростання територій без надмірної залежності від централізованого перерозподілу ресурсів. Впровадження цифрових платформ та інструментів електронної демократії сприяє підвищенню прозорості управління, активізації участі громадян у прийнятті рішень та формуванню відкритого урядування. Важливу роль у цьому процесі відіграє державна політика, зокрема реалізація концепції розвитку цифрових компетентностей, спрямованої на формування необхідних навичок у суспільстві.

Ефективна цифрова трансформація територій потребує комплексного підходу, який охоплює розвиток інноваційної екосистеми, цифрової

інфраструктури, людського капіталу та фінансового забезпечення. При цьому ключовими суб'єктами даного процесу є органи влади, бізнес, населення та інституції інноваційної інфраструктури, взаємодія яких забезпечує досягнення синергетичного ефекту. Цифрова трансформація виступає визначальним чинником саморозвитку територій, сприяє їх адаптації до сучасних викликів та забезпечує формування інноваційно-орієнтованої моделі розвитку, що базується на знаннях, технологіях і активній участі суспільства.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні механізмів впливу цифровізації на саморозвиток територій, зокрема оцінюванні ефективності впровадження цифрових технологій на місцевому рівні.

Література

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 3 (47). С. 36-46.
2. Дергалюк М., Тульчинська С. Організаційно-економічне забезпечення потенціалоформуючого простору регіонів в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. №4(32). С. 218-225.
3. Закревський Є. Роль цифрової економіки в розвитку інновацій за сучасних умов. *Науковий вісник полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія «економічні науки». 2024. № 3(113). С. 7-15.
4. Неустроєв Ю. Г. Модернізація економічної системи регіону. *Агросвіт*. 2021. № 18. С. 44-49.
5. Погуляйко Ю. М. Модернізація інноваційної інфраструктури через призму цифровізації економіки прикордонних регіонів України. *Трансформаційна економіка*. 2025. № 3(12). С. 79-84.

6. Попова Л. Роль і значення цифровізації у забезпеченні цілей сталого розвитку. *Herald of Khmelnytskyi national university. Economic sciences*. 2025. № 338(1). С. 635-639.

7. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р Концепцію розвитку цифрових компетентностей. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321> (дата звернення 25.01.2026).

8. Самойлович А. Г. Наукові підходи до дослідження впливу цифровізації на забезпечення сталого розвитку країни та її регіонів. *Науковий журнал «Economic synergy»*. 2023. Вип. 2 (8). С. 131-147.

9. Телюк О. В. Удосконалення механізмів реалізації державної регіональної політики на основі цифровізації. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2025. № 2(93). С. 331-336.

10. Тульчинська С. О. Дергалюк М. О. Розвиток регіональних економічних систем в умовах цифрової трансформації: монографія. Київ, Ви-во «7БЦ», 2025. 153 с.

References

1. Havrylenko, N.H. and Tarasenko, I.O. (2021), “Modern trends in digitalization of the economy: problems and prospects for development”, *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal “Internauka”*. Serii: “Ekonomichni nauky”, vol. 3, no. 47, pp. 36-46.

2. Derhaliuk, M., Tulchynska, S. (2022), “Organizational and economic support of the potential-forming space of regions in the context of digitalization”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4, no. 32, pp. 218-225.

3. Zakrevskiy, Ye. (2024), “The role of the digital economy in the development of innovations under modern conditions”, *Naukovyi visnyk poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*. Serii “ekonomichni nauky”, vol. 3, no. 113, pp. 7-15.

4. Neustroiev, Yu.H. (2021), “Modernization of the economic system of the region”, *Ahrosvit*, vol. 18, pp. 44-49.

5. Pohuliaiko, Yu.M. (2025), “Modernization of innovation infrastructure through the prism of digitalization of the economy of border regions of Ukraine”, *Transformatsiina ekonomika*, vol. 3, no. 12, pp. 79-84.

6. Popova, L. (2025), “The role and significance of digitalization in ensuring sustainable development goals”, *Herald of Khmelnytskyi national university. Economic sciences*, vol. 338, no. 1, pp. 635-639.

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), “The Concept of Development of Digital Competencies”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321> (Accessed 25 January 2026).

8. Samoilovych, A.H. (2023), “Scientific approaches to studying the impact of digitalization on ensuring sustainable development of the country and its regions”, *Naukovyi zhurnal “Economic synergy”*, vol. 2, no. 8, pp. 131-147.

9. Teliuk, O.V. (2025), “Improving the mechanisms for implementing state regional policy based on digitalization”, *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, vol. 2, no. 93, pp. 331-336.

10. Tulchynska, S.O. and Derhaliuk, M.O. (2025), Rozvytok rehionalnykh ekonomichnykh system v umovakh tsyfrovoi transformatsii [Development of regional economic systems in the context of digital transformation], *Vy-vo “7BTs”*, Kyiv, Ukraine.

Отримано редакцією журналу / Received: 30.04.26

Прорецензовано / Revised: 11.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26